

Улога ЈЛС у ИПАРД III Програму РС за период 2021-2027 и функционисање система еАграра

Мере ИПАРД III Програма са значајном улогом општина и градова:

- М5 – Припрема и имплементација локалних развојних стратегија (LEADER приступ),
- М6 – Рурална јавна инфраструктура

Слободан Живановић, СКГО експерт за рурални развој

Ову активност СКГО реализује у оквиру пројекта
„Партнерство за добру локалну самоуправу” који подржава Влада Швајцарске

ИПАРД III Програм Републике Србије за период 2021-2027

Мера 6 – Рурална јавна инфраструктура

- **Корисници ове Мере су ЈЛС**, за пројекте у насељеним местима **до 10.000 становника**.
- **Инвестиција у складу са плановима развоја ЈЛС**, прописаним **Законом о планском систему**.
- Инвестиције се спроводе **у складу са Законом о планирању и изградњи**.
- **ЈЛС морају да докажу да ће редовно да одржавају инвестицију**, најмање пет година након исплате;
- **Ако се предмет инвестиције реализује у неколико насељених места, свако од њих мора** да испуни услов **да нема више од 10.000 становника**;
- **Сви пројекти морају бити реализовани у складу са** правилима за спољну помоћ Европске комисије садржаним у Финансијској уредби и Практичном водичу за уговорне поступке за екстерне активности ЕК – **ПРАГ правила**;
- Рачуни ЈЛС не могу бити у блокади, нити је дозвољено да су били блокирани дуже од 30 дана у 12 месеци;
- **Нема двоструког финансирања инвестиције**.
- У складу са законским решењима, **процесом припреме и реализације инвестиције управља ЈЛС**. Након реализације, **ЈЛС морају да пренесу управљање ЈП**.

ИПАРД III Програм Републике Србије за период 2021-2027

Мера 6 – Рурална јавна инфраструктура

- За инвестиције у општинске/некатегорисане путеве, инвестиције морају бити део просторног плана јединице локалне самоуправе и годишњег програма радова на изградњи и реконструкцији општинских и некатегорисаних јавних путева.
- За инвестиције у управљање отпадом корисници инвестиције морају бити у складу са локалним планом управљања комуналним отпадом.

Прихватљиве инвестиције су :

- 1) изградњу/реконструкцију објеката и уградњу фиксне опреме у непокретну инфраструктуру;
- 2) општи трошкови - накнаде за архитекте, инжењере и консултанте,...

ИПАРД Мера 6 не покрива трошкове редовног инвестиционог одржавања;

Инвестиције у руралну инфраструктуру **које нису обухваћене ИПАРД III програмом могу бити прихватљиве за финансирање у оквиру националног буџета МПШВ – социјална инфраструктура** и сл.

Инвестиције у руралну инфраструктуру ће бити **прихватљиве за подршку и у оквиру националног буџета МПШВ, ако је минимална вредност подршке по пројекту мања од 300.000 евра.**

ИПАРД III Програм Републике Србије за период 2021-2027

Мера 6 – Рурална јавна инфраструктура

Прихватљиве инвестиције:

- 1) **управљање водама:** изградња и/или реконструкција система за снабдевање водом (нпр. за пречишћавање, филтрирање, итд.).
- 2) **систем јавне канализације и третман отпадних вода:** сеоска канализациона постројења, канализациони системи, постројења за пречишћавање отпадних вода, укључујући и припадајућу опрему.
- 3) **управљање отпадом:** изградња (мобилне) станице за одлагање отпада, опрема за одлагање отпада, укључујући возила и контејнере за домаћинства (укључујући примарну селекцију тамо где је успостављена), депоније које испуњавају све еколошке захтеве, места за сакупљање отпада.
- 4) **путеви:** изградња и/или реконструкција путева који повезују локалне путеве/инфраструктуру са главним путевима, сеоским обилазницама, сеоским путевима, јавним приступним путевима до газдинстава и парцела, укључујући и изградњу саобраћајних знакова, пешачке зоне, јавну расвету, стајалишта за јавни превоз, мостове, тротоаре итд.
- 5) **снабдевање енергијом:** снабдевање села и пољопривредних газдинстава енергијом и изградња обновљивих извора енергије/топлотних постројења и инсталација.

ИПАРД III Програм Републике Србије за период 2021-2027

Мера 6 – Рурална јавна инфраструктура

Критеријуми селекције биће касније детаљно разрађени на основу следећих принципа:

- 1) **врста инвестиција;**
- 2) **број становника у насељу где је предвиђена инвестиција;**
- 3) **степен развијености** јединица локалне самоуправе;
- 4) **инвестиција је у планинском подручју или подручју са отежаним условима рада** у пољопривреди;
- 5) **енергетска ефикасност, употреба обновљивих извора енергије;**
- 6) место инвестиције се налази у насељеном месту где постоји најмање једна реализована инвестиција у оквиру ИПАРД програма.

Интензитет помоћи

- 1) **до 100%** (75% допринос ЕУ, 25% Србија) **за инвестиције које не стварају значајан нето приход;**
- 2) до 50% (75% допринос ЕУ, 25% Србија) **за остале инвестиције** у руралну инфраструктуру.

Минимална вредност подршке по пројекту је **300.000 EUR.**

Максимална вредност подршке по пројекту је **4.000.000 EUR.**

ЈЛС може добити укупну подршку **од највише 5.000.000 EUR** током целог ИПАРД III програмског периода.

Буџет за Меру 6 (од 2024. до 2027. год): ЕУ - 51.840.000,00... Србија - 17.280.000,00... Укупно: 69.120.000,00

ИПАРД III Програм Републике Србије за период 2021-2027

Искуства Северне Македоније и Црне Горе у припреми Мере 6 – Рурална јавна инфраструктура

Северна Македонија

- **највеће искуство** од земаља кандидата за чланство у ЕУ, **спроводили и ИПАРД I програм 2007-2013. год, 2019. год предали пакет за „акредитацију“ Мере 6** Министарству финансија С.Македоније – НАО СО,

Анализом пакета, Министарство је одбило да пошаље документа на ревизију ДГАГРИ:

- **Анализа није јавна** (има 25 страна),
- **Највећи проблем био је недостатак капацитета:**
- ❖ **недостајало је запослених у ИА** и запослени нису били обучени,
- ❖ **анализа радне оптерећености (WLA) је морала бити додатно ажурирана** због недостатака и неслагања – процене ризика,
- ❖ **акредитацијом и покретањем јавних конкурса за Мере 6 довело би се питање спровођење већ акредитованих мера (M1, M3, M7, M9) због недостатка капацитета,**

У току спровођења ИПАРД II програма донета је одлука да се Мера 6 ипак акредитује у ИПАРД III програмском периоду.

- ✓ **Припремљен је нови „акредитациони пакет“ ове године и послат** Министарству финансија,
- ✓ **Запослени су додатни људи, али не сви** по Систематизацији,
- ✓ **WLA је редукована** (јако лоше решење - за исте активности смањен број потребних дана реализације).
- ✓ **Очекује се сагласност Министарства финансија током јула и слање пакета ДГАГРИ,**
- ✓ **ДГАГРИ ће проверити документа и послати ревизорску мисију** (Екстерну или ДГАГРИ ревизију)

ИПАРД III Програм Републике Србије за период 2021-2027

Искуства Северне Македоније и Црне Горе у припреми Мере 6 – Рурална јавна инфраструктура

Црна Гора:

- **2024. год припремили пакет за „акредитацију“ Мере 6 и послали Министарству финансија - НАО,**
- **Министарство финансија тренутно анализира документацију.**
- **Управљачко тело припремило Листу прихватљивих трошкова, све остале хоризонталне процедуре су готово идентичне постојећим.**
- **ИПАРД Агенција је припремила процедуре имплементације Мере 6 у складу са ПРАГ правилима – помоћ су имали од колега из Републике Хрватске.**
- **Хоризонталне процедуре ИПАРД Агенције углавном нису значајно мењане у односу на акредитоване мере,**
- **ИФАД - Пројекат стварања кластера и трансформације руралних подручја (РЦТП) је први пројекат Међународног фонда за развој пољопривреде (ИФАД) у Црној Гори. Пројекат се спроводио од 2017 – 2020 год. на територији 7 општина: Никшић, Шавник, Жабљак, Мојковац, Бијело Поље, Беране и Петњица. Између осталог, подршка је била намењена и за развој руралне инфраструктуре, кроз асфалтирање сеоских путева и решавање питања водоснабдевања. Са локалним самоуправама, **изградило се 55 деоница асфалтних руралних путева укупне дужине око 39 километара и вредности преко 2,6 милиона еура.** Реализовано је и **26 пројеката у области водоснабдевања, укупне вредности милион еур.** Процењује се да је преко 17.000 корисника имало директну корист од ових инвестиција**

ИПАРД III Програм Републике Србије за период 2021-2027

Искуства Северне Македоније и Црне Горе у припреми Мере 6 – Рурална јавна инфраструктура

Закључак:

- **Обе земље су припремиле документацију** и покренуле поступак акредитације **али нису «далеко одмакле»**,
- **Није прописан услов од ДГАГРИ да се запосли одређени број архитеката, грађевинских и машинских инжењера... Могуће је њихово ангажовање по уговорима**, из других институција, **привремено**.
- **Интерес СКГО је да се Мера 6 што пре покрене**, у том смилу, ако је могуће, **потребно је:**
  - ✓ пружити подршку ЈЛС у процесу **додатне едукације ново запослених за поступање по ПРАГ правилима**,
  - ✓ информисати председнике општина и градоначелнике о **неопходности да техничка документација – грађевинске дозволе морају бити спремне на време** за пројекте у руралну инфраструктуру,
  - ✓ **у сарадњи са Министарством грађевине, додатно едуковати запослене у одељењу за урбанизам и ЈП у вези са припремом пројеката** (додатни експерти и експертиза у припреми пројеката),
  - ✓ **Континуирана промоција и истицање опортунитетних трошкова – трошкова изгубљене добити** - колико ЈЛС губе јер Мера 6 није акредитована,
  - ✓ Функционери ЈЛС да изаберу приоритете, а запослени у «Урбанизму» и ЈП **формирају тимове експерата за припрему пројектне документације**.
  - ✓ **Ангажовати експерте из земаља чланица ЕУ (Хрватска) или Северне Македоније** да се процес акредитације Мере 6 заврши што пре и да се распише Први јавни позив 2025.
  - ✓ **МА и ИА да унапреде кадровске капацитете** да становници руралних подручја имају боље услове за живот

ИПАРД III Програм Републике Србије за период 2021-2027

Мера 5 –Припрема и имплементација локалних развојних стратегија - LEADER приступ

LEADER

Бави се специфичним проблемима на локалном нивоу омогућавајући становништву, организованом у ЛАГ, да имплементирају ЛСРР кроз мање пројекте који су од значаја за развој територије ЛАГ.

Шта је LEADER приступ руралном развоју?

- LEADER скраћеница потиче од француског израза „*Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale*“ - „**активности које су усмерене на развој руралне економије**“,
- LEADER – ENG: **Links between activities for the development of rural economy**,
- LEADER – HR: **Veze među aktivnostima za razvoj ruralnog gospodarstva**,
- LEADER – SRB: **Veza između aktivnosti za razvoj ruralne ekonomije** (Закон о пољопривреди),

LEADER принцип - метод мобилисања актера на локалном нивоу са циљем да се на квалитетан начин спроведу конкретне активности у локалним руралним заједницама.

Концепт развијен у ЕУ (1991.год.) као инструмент који омогућава ЛАГ да припреме и имплементирају планове усклађене са потребама усвојеном Локалном стратегијом руралног развоја.

Основни елементи LEADER-а дефинисани су Уредбама (ЕК) бр. 1303 и 1305/2013, које прецизирају форму локалног партнерства (ЛАГ), територију и улогу у одабиру пројеката од стране локалног партнерства;

ИПАРД III Програм Републике Србије за период 2021-2027

Мера 5 –Припрема и имплементација локалних развојних стратегија - LEADER приступ

Тела која су кључна у LEADER приступу?

Управљачко тело - успоставља систем спровођења LEADER који је усклађен са правилима ЕУ, приоритетима националне политике и правним системом на националном нивоу. Организује и процес избора Локалних акционих група – Евалуациону комисију и, коначно, прати спровођење мере. Такође, планира и уговара услуге у оквиру мере Техничка помоћ у припремној фази реализације ове мере.

Управе за аграрна плаћања (ИПАРД агенције) - проверава критеријуме за пријаву (ЛАГ) на конкурс и потписује уговоре са одабранима. Врши контролне активности (административне и теренске). Обрађује потраживања Локалних акционих група и врши преносе средстава на рачуне ЛАГ.

Улога Локалних акционих група (ЛАГ) - ЛАГ чине људи из локалне заједнице, из јавног, приватног и цивилног сектора. Наведена група људи утврђује и спроводи ЛАГ Стратегију локалног развоја и подиже ниво свести. ЛАГ спроводи активности изградње капацитета. ЛАГ припремају и спроводе тзв. „мале” пројекте, проистекле из ЛСРР.

Улога локалних власти унутар Локалних акционих група - Локалне власти представљају јавни интерес унутар ЛАГ. Законодавство ЕУ налаже да локалне власти не могу доминирати ЛАГ. Учешће локалних власти у телу за одлучивање није већинско.

ИПАРД III Програм Републике Србије за период 2021-2027

Мера 5 –Припрема и имплементација локалних развојних стратегија - LEADER приступ

LEADER приступ у ИПАРД Програму у Србији

ИПАРД III Програм предвиђа успостављање *LEADER* приступа у Србији

Подршка за реализацију активности предвиђена је у оквиру две мере:

M9

Техничка помоћ - предвиђа подршку за припрему оснивања потенцијалних ЛАГ, као основу за спровођење *LEADER* мере у оквиру ИПАРД III Програма

M5

Спровођење Локалних стратегија руралног развоја – *LEADER* приступ – (почетак процеса акредитације планиран током 2024.)

ИПАРД III Програм Републике Србије за период 2021-2027

Мера 5 – Припрема и имплементација локалних развојних стратегија - LEADER приступ

LEADER приступ је ИПАРД мера која се спроводи кроз реализацију локалних стратегија руралног развоја, које припремају и спровode локалне акционе групе.

КОРИСНИЦИ

одабране Локалне акционе групе

Локална стратегија руралног развоја је плански документ који за одређену територију израђује ЛАГ за програмски период ИПАРД програма и која је одобрена од стране УАП.

Статус ЛАГ стиче удружење на одређеној територији у РС која обухвата рурална подручја, чији су оснивачи или чланови физичка и правна лица и **ЈЕДИНИЦЕ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ**.

ПРИХВАТЉИВЕ АКТИВНОСТИ

„Стицање вештина, анимирање становништва ЛАГ територија” за изградњу капацитета и анимацију одабраних ЛАГ-ова

„Текући трошкови” - за функционисање одабраних ЛАГ-ова

Спровођење „малих пројеката” – до 5.000 EUR

„Пројекти сарадње” за међу-територијалне или транснационалне пројекте
Активност ће бити прихватљива у каснијој фази спровођења ИПАРД III програма.

ИПАРД III Програм Републике Србије за период 2021-2027

Мера 5 –Припрема и имплементација локалних развојних стратегија - LEADER приступ

Локалне акционе групе :

- 1) морају да **предложе интегрисану ЛСРР засновану на LEADER карактеристикама**;
- 2) **треба да осигурају родну равноправност учешћем жена и младих** на нивоу доношења одлука;
- 3) морају бити **оспособљен за управљање јавним средствима** – ангажовањем финансијског сарадника. Одређене активности, попут вођења рачуноводства, могу бити поверене ако их не могу спровести.
- 4) подручје ЛАГ мора имати више од 10.000 становника, а највише 150.000 становника, укључујући насељена места са популацијом мањом од 25.000 становника;
- 5) **исто подручје не сме припадати више од једном ЛАГ**, што значи да једно партнерство може имати једну стратегију и једну територију.

ЛАГ треба да се састоји од партнера из :

- ✓ **јавног сектора** (нпр. ЈЛС, јавне институције, институције културе и пружаоци јавних услуга, итд.).
- ✓ **цивилног сектора**: интересна удружења (нпр. из области: спорта, културе, животне средине, итд.); фондациије; физичка лица и организације цивилног друштва (млади, жене из руралних подручја, итд.)
- ✓ **привредног сектора**: пољопривредни произвођачи, произвођачке организације, привредна друштва, компаније, предузетници ангажовани у различитим секторима привреде;

ИПАРД III Програм Републике Србије за период 2021-2027

Прихватљиви трошкови и активности обухватају активности повезане са приоритетним темама дефинисаним ЛСРР:

- 1) „Стицање вештина, анимирање становништва ЛАГ територија” за изградњу капацитета одабраних ЛАГ;
- 2) „Текући трошкови” – за функционисање изабраних ЛАГ;
- 3) Спровођење „малих пројеката”;
- 4) „Пројекти сарадње” за међу-територијалне (унутар земље) или међународне пројекте (између земаља). Ова активност ће бити прихватљива у каснијој фази спровођења ИПАРД III програма.

I Прихватљиве активности у оквиру стицања вештина, анимирања становништва ЛАГ територија за изградњу капацитета и анимацију одабраних ЛАГ

- 1) анимација, **организација информативних догађаја и припрема промотивних материјала** (семинари, радионице, састанци итд.);
- 2) обука и едукација (нпр. **припрема пословних планова, припрема пројектних пријава**, итд.);
- 3) **припрема релевантних студија подручја ЛАГ за будући развој** (друштвено-економских, регионалних маркетинг студија, итд.);
- 4) умрежавање, **учешће на националним и међународним семинарима, радионицама, састанцима, студијским посетама**, укључујући догађаје националне и Европске мреже за рурални развој

ИПАРД III Програм Републике Србије за период 2021-2027

Мера 5 –Припрема и имплементација локалних развојних стратегија - LEADER приступ

Прихватљиви трошкови су:

- 1) **трошкови ангажовања стручњака;**
- 2) **трошкови превођења;**
- 3) трошкови у вези са учешћем запослених у ЛАГ, чланова ЛАГ и становништва ЛАГ на студијским посетама, обукама, састанцима и умрежавању у Србији и иностранству (**путни трошкови, трошкови осигурања, дневнице, котизације за конференције**);
- 4) трошкови у вези са организацијом састанака и обука (**закуп простора и опреме, трошкови хране и пића**);
- 5) трошкови у вези анимације, **промотивне и информативне кампање за ЛАГ.**

II Текући трошкови Локалних акционих група:

- 1) опремање и рад канцеларије (нпр. **намештај, закуп простора, ИТ услуге**, итд.);
- 2) трошкови запослених (нпр. **плате, осигурање, трошкови превоза**, итд.);
- 3) спољне услуге (нпр. **рачуноводство, веб-хостинг, ИТ услуге**, итд.).

ИПАРД III Програм Републике Србије за период 2021-2027

Мера 5 –Припрема и имплементација локалних развојних стратегија - LEADER приступ

Када је реч о текућим трошковима прихватљиви су оперативни трошкови и трошкови запослених, као што су:

- 1) **плате за менаџера ЛАГ и/или друге запослене у ЛАГ;**
- 2) **закуп канцеларије и режијски трошкови;**
- 3) **канцеларијски материјал** (нпр. прибор за писање итд.);
- 4) **куповина опреме**, укључујући ИТ опрему;
- 5) **намештај;**
- 6) трошкови у вези са комуникацијом (нпр. **веб-странице**);
- 7) **чланарине и претплате** (мреже на локалном, регионалном или националном и европском нивоу – нпр. Европска LEADER асоцијација за рурални развој – ELARD);
- 8) услуге (ИТ стручњаци, **рачуновође, лица задужена за односе са јавношћу**, итд.).

ИПАРД III Програм Републике Србије за период 2021-2027

Мера 5 –Припрема и имплементација локалних развојних стратегија - LEADER приступ

Мали пројекти су:

1) повезани са једном од приоритетних тема, нпр. **организација догађаја (сајмови, сеоски фестивали, такмичења, итд.); реновирање зграда** унутар заједнице; **уређење јавних простора** мањег обима; **унапређење туристичке инфраструктуре; рестаурација споменика, и сл;**

2) **дефинисани у ЛСРР** као прихватљиви за ИПАРД подршку;

3) они чији је поступак избора описан у ЛСРР;

4) **изабрани и спроведени од стране ЛАГ;**

5) **заједничке природе и имају корист за локалну заједницу.**

Пројекти који доносе корист физичким лицима или појединачним привредним друштвима нису прихватљиви.

Мали пројекти могу добити подршку **до 5.000 EUR, без обзира на укупну вредност пројекта.**

Преглед малих пројеката који су планирани за одређену годину **представљени су у Годишњем плану ЛАГ.**

Што се тиче трошкова за запослене, путних трошкова, трошкова смештаја, исхране и сличних режијских трошкова, може се успоставити поједностављени поступак.

ИПАРД III Програм Републике Србије за период 2021-2027

Мера 5 –Припрема и имплементација локалних развојних стратегија - LEADER приступ

Интензитет помоћи износи до 100%, где је стопа доприноса ЕУ 90%.

Узимајући у обзир процену да ће се током спровођења **ИПАРД III програма у периоду од пет година финансирати 30 ЛАГ**, годишње ће бити исплаћено **88.000 EUR** сваком ЛАГ

Најмање 30% буџета ЛАГ треба да буде издвојено за активности које се односе на стицање вештина, анимирање становништва ЛАГ територија за изградњу капацитета и анимацију одабраних ЛАГ.

Процедура за одабир Локалних акционих група

- 1) административна провера прихватљивости ЛАГ од стране ИПАРД агенције;**
- 2) процена ЛСРР прихватљивих ЛАГ према критеријумима селекције од стране Евалуационе комисије.**

Евалуациону комисију чине представници ИПАРД УТ и други релевантни актери у области руралног развоја, као и невладине организације које се баве руралним развојем.

Чланове Евалуационе комисије именује министар, на предлог Управљачког тела.

ИПАРД III Програм Републике Србије за период 2021-2027

ЛИСТА ПРИХВАТЉИВИХ ТРОШКОВА ЗА МЕРУ: М9 - ТЕХНИЧКА ПОМОЋ

Трошкови у вези са „Стицањем вештина” за припрему потенцијалних ЛАГ-ова за спровођење мере „Спровођење локалних стратегија руралног развоја – *LEADER* приступ”

- ✓ **Анимација, подизање свести и промотивне активности, догађаји (нпр. семинари, радионице, скупови итд.);**
- ✓ **Промоција у циљу подршке развоју ЛСРР и припреми промотивног материјала;**
- ✓ **Обука за потенцијално особље ЛАГ-а и чланове који су укључени у успостављање Локалне акционе групе и припрему Стратегије локалног развоја;**
- ✓ **Учешће чланова ЛАГ-а на семинарима, радионицама, студијским посетама, укључујући догађаје Мреже за рурални развој;**
- ✓ Планирање, мониторинг, праћење препорука и ревизија Локалних развојних стратегија (ЛРС) за територију уговореног ЛАГ-а;
- ✓ Припрема студија потенцијалних ЛАГ (подаци који су неопходни за припрему и спровођење ЛСРР);
- ✓ Активности информисања и промоције у циљу подршке имплементацији ЛСРР, стимулисање сарадње и умрежавања међу руралним актерима у оквиру територије ЛАГ-а и јачање укључености рањивих друштвених група (жене, млади, мањине, инвалиди и сл) у имплементацији ЛСРР;
- ✓ **Стручне услуге и аниматори.**

ИПАРД III Програм Републике Србије за период 2021-2027

Мера 5 –Припрема и имплементација локалних развојних стратегија - LEADER приступ

Дилеме LEADER приступа

Подручје ЛАГ-а: заиста уједначено/са заједничким интересом или чисто опортунистички (непринципијелно)?

Стратегија: флексибилна или специфична?

Стратегија: широка или уска?

Како до уравнотежених интерес групе/подручја у ЛАГ?

Ко одлучује и како?

Колико пројеката може бити реално спроведено?

Како осигурати и доказати да су плаћене цене разумне?

Како осигурати проток новца, административни капацитети ЛАГ?

Исправно? Погрешно?

Зависи.

ИПАРД III Програм Републике Србије за период 2021-2027

Мера 5 –Припрема и имплементација локалних развојних стратегија - LEADER приступ

Питања и „тешке“ одлуке...

- Да ли је дошло „право“ време за акредитацију и спровођење LEADER-а у Србији?
- Колико је тешко поново покренути и анимирати „изигране“ људе на локалу?
- Да ли и данас има Lidera у LEADER-у у Србији?
- Хоће ли моћи запослени у ЈЛС издвојити део свог времена у процесу оснивања ЛАГ?
- Имају ли новозапослени млади људи у ЈЛС жељу за „учењем“ нечег новог (LEADER)?
- Хоће ли руководство ЈЛС желети да управља ЛАГ и пројектима које ће спроводити ЛАГ?
- Да ли МПШВ - МА и IA имају капацитета и воље за спровођење „административно најкомпликованије“ мере у ИПАРД?
- Да ли је боље пре Мере LEADER имплементирати Мери 6 – Рурална инфраструктура?

ИПАРД III Програм Републике Србије за период 2021-2027

Мера 5 –Припрема и имплементација локалних развојних стратегија - LEADER приступ

Чињенице – научене лекције земаља чланица ЕУ...

- **У телима надлежним за спровођење Мере 5 потребан је тим запослених који ће радити искључиво на LEADER,**
- **Започети припреме за успостављање система:** на пилот подручјима или са локалним заједницама које искажу највећи интерес/спремност.
- **При успостављању система потребан је заједнички рад са „тереном”** – Да ли сте спремни (ЈЛС и МА)?
- Код дефинисања подручја обухвата ЛАГ-а проценити **јесу ли практични мањи ЛАГ-ови (лакша комуникација** и одлучивање, већа хомогеност заједнице, али **мањак људског капацитета) или средњи/већи ЛАГ-ови (тежа комуникација,** већа хетерогеност, али **већи људски капацитет),**
- **Повећати степен дијалога између појединих сектора унутар локалне заједнице** - изградити поверење између партнера,
- **Унапредити вештине у изради развојних докумената и стратешком размишљању.**

ИПАРД III Програм Републике Србије за период 2021-2027

Мера 5 –Припрема и имплементација локалних развојних стратегија - LEADER приступ

Чињенице – научене лекције

- **Формирање ЛАГ и успостављање партнерства је дуготрајан процес,**
- **ЈЛС, као носиоци власти на локалном нивоу, треба да препознају могућности које нуди LEADER приступ,**
- **Сви локални учесници требају бити спремни на компромис,** у сврху напретка локалне заједнице,
- **Надлежна тела у спровођењу LEADER требају,** свако у својој надлежности, **омогућити** локалним заједницама **једноставан модел спровођења LEADER-а** и помоћи у подизању капацитета и едукацији,
- **Кључ је у привлачењу средстава за мини пројекте** који се, у већини случајева, не би могли финансирати кроз друге конкурсе које објављује Управа за аграрна плаћања, ИПАРД, други донатори,...

Лични став: «Започети процес имплементације LEADER-а у Србији кроз ИПАРД што пре...»

ИПАРД III Програм Републике Србије за период 2021-2027

Мера 5 – Припрема и имплементација локалних развојних стратегија - LEADER приступ

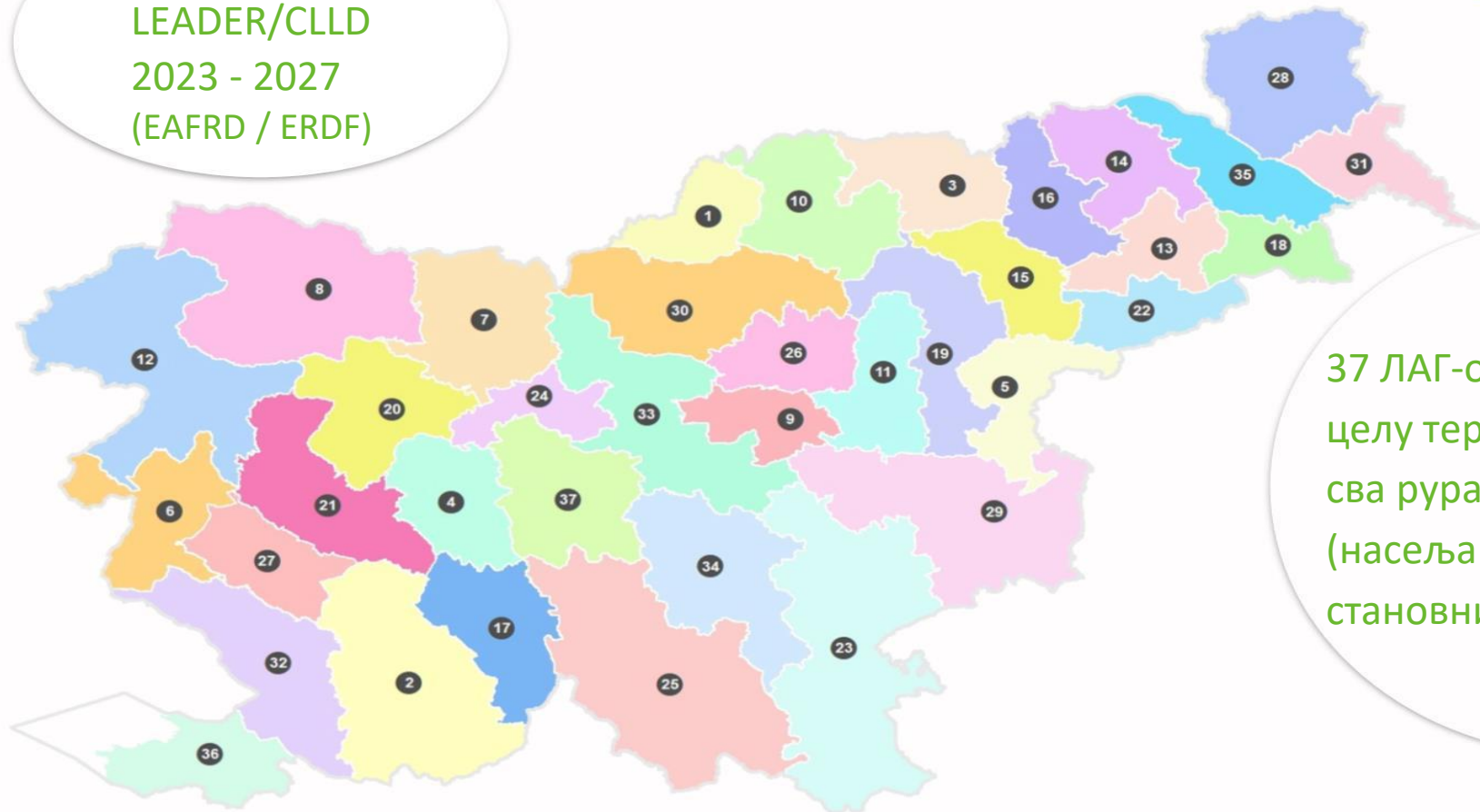
ЛАГ-ови у Хрватској

- око **2,5 мил. становника (57% становништва)** – просечно 45.000
- подручје од **511 ЈЛС (92% свих ЈЛС)**
- подручје око 51.000 км² (**90% укупне површине РХ**) – просечно 945 км²
- **54 ЛАГ-а до сада, планира се до краја ове године 56 ЛАГ-ова**

ИПАРД III Програм Републике Србије за период 2021-2027

Мера 5 –Припрема и имплементација локалних развојних стратегија - LEADER приступ

Multi-fund
LEADER/CLLD
2023 - 2027
(EAFRD / ERDF)

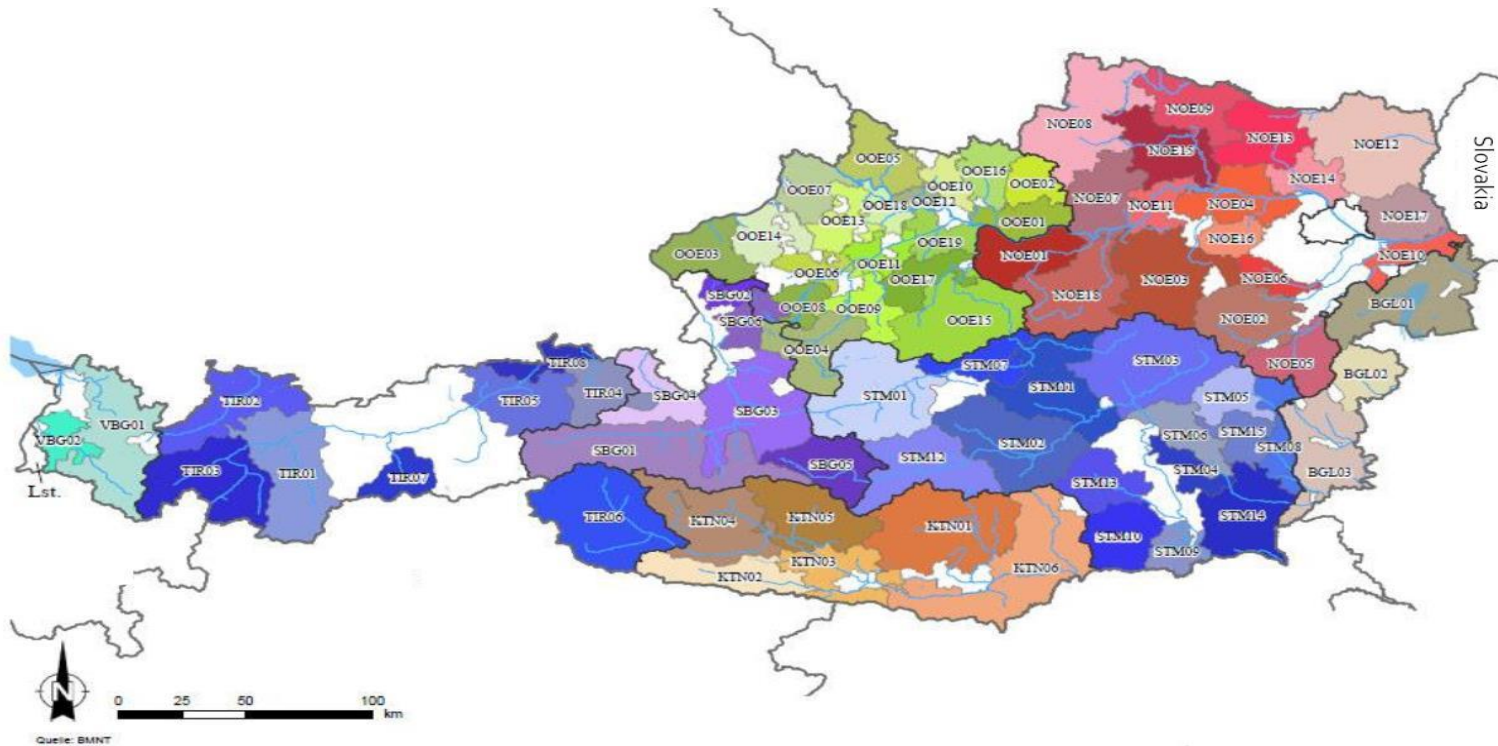
37 ЛАГ-ова који покривају
целу територију Словеније,
сва рурална подручја
(насеља испод 10.000
становника).

ИПАРД III Програм Републике Србије за период 2021-2027

Мера 5 –Припрема и имплементација локалних развојних стратегија - LEADER приступ

 Federal Ministry
Republic of Austria
Sustainability and Tourism

77 LAG-ova
74.000 km² (89% teritorije)
4.5 Miliona stanovnika (52%)

– 5% of EAFRD → 247 Mio. €
– 3 Mio. € / LAG u proseku

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

СТАЛНА
КОНФЕРЕНЦИЈА
ГРАДОВА И
ОПШТИНА

САВЕЗ ГРАДОВА И ОПШТИНА СРБИЈЕ

ХВАЛА НА ПАЖЊИ!

Слободан Живановић, СКГО експерт за рурални развој

zivanovics@gmail.com

+381 64 81-88-793

Македонска 22/VIII
11000 Београд, Србија

T: 011 32 23 446
E: secretariat@skgo.org

www.skgo.org

